

Білоруси ображені, і образу цю не здолати!

Вікторія Котенок

«Ображені. Білорусь» за п'єсою Андрія Курейчика

Режисер Сергій Павлюк

Художниця костюмів Ольга Кострова

Художник з освітлення Антон Білозубов

У ролях: Олександр Любченко, Руслан Вишнівецький, Світлана Журавльова, Костянтин Рогань, Сергій Мевша, Ірина Рура, Тетяна Любченко, Євгенія Кірсанова, Валерій Гайфулін

Херсонський музично-драматичний театр ім. М. Куліша

Прем'єра – 1 жовтня 2020 року

Сцена з вистави «Ображені. Білорусь» за п'єсою Андрія Курейчика.
Режисер Сергій Павлюк. Херсонський музично-драматичний театр ім. М. Куліша.

Одні вважають, що театр має існувати поза політикою, інші – що він мусить одним із перших відгукуватися на події державної і суспільної, а особливо національної ваги. І поки хтось влаштує дебати з цього приводу, хтось інший діє. Білоруський драматург, сценарист і режисер Андрій Курейчик написав п'єсу «Ображені. Білорусь» гарячими слідами масових протестів у зв'язку зі сфальсифікованими виборами президента, які відбулися 9 серпня 2020 року. Автор почав працювати над текстом 20 серпня, і вже на початку вересня звершилося його читання на Міжнародному театральному фестивалі «Мельпомена Таврії» (Херсон). Головне завдання драматурга – аби якомога

більше людей у світі дізналося, що насправді відбувається в його країні, адже всі телеканали і радіо в Білорусі державні, є пропагандистськими і не показують реального життя. Режисер читки Сергій Павлюк зазначив, що не підтримати білорусів «було б не по-людськи, не по-сусідськи, не по-братньому»¹, бо не можна заплющувати очі на несправедливість, обман і жорстоке насилля, яке коїться в сусідній країні.

¹ Ірина Староселець. «Ображені. Білорусь». Світова прем'єра у Херсоні // <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3110688-obrazeni-bilorus-svitova-premera-u-hersoni.html>

Окрім читання, оргкомітет і президент фестивалю Олександр Книга ініціювали лист на підтримку білоруського народу, який підписали учасники заходу: «Ми наполягаємо на тому, аби були зупинені репресії щодо Національного академічного театру Янки Купали та інших культурних інституцій Білорусі. Ми відстоюємо права літераторів, режисерів, артистів, художників, композиторів, працівників культури і мистецтва, та й просто всіх незгодних із результатами минулих виборів. Ми підтримуємо мирне вирішення ситуації, що склалася, в тому числі, й із залученням Координаційної ради білоруської інтелігенції, і засуджуємо будь-яке застосування насильства або тиску. Ми висловлюємо солідарність з усіма, хто постраждав від політичних репресій у Білорусі. Сподіваємося на мирне врегулювання ситуації, що склалася сьогодні в Білорусі»². Солідарність проявили й митці з інших країн світу. Читання відбулися в Королівському театрі Стокгольма, театрі Рімаса Туманіса у Вільнюсі, Драматичному театрі у Варшаві, а також у театрах США, Великобританії, Ірландії. Загалом, п'єса «Ображені. Білорусь» зазвучала різними мовами на сценах 50 театрів у 14 країнах світу. На початку осені в Києві долучився «Дикий театр» з Мистецьким Арсеналом з проєктом *Insulted. Belarus*.

І вже 1 жовтня відбулася світова прем'єра вистави «Ображені. Білорусь», поставлена Сергієм Павлюком в Херсонському театрі ім. Миколи Куліша (перший показ – спільно з акторами Полтавського театру ім. Миколи Гоголя Олександром і Тетяною Любченками). У виставі – сім героїв, які, за словами драматурга, мають своїх реальних прототипів у житті. Адже п'єсу створено на основі реальних фактів і подій у Білорусі. Автор намагався дати об'єктивну оцінку ситуації (сім персонажів – сім точок зору), а також передати стан людей, їхні емоції і драму. Курейчик просить вибачення у глядачів за те, що в п'єсі є ненормативна лексика і жорстокі сцени, без яких неможливо було б передати правду. Події у виставі розгортаються у день виборів президента країни, а також кілька днів опісля. Сюжет побудований на монологіях незнайомих людей, долі яких ближче до фіналу тісно переплітаються. По різних боках сцени стоять телевізори, перед якими трибуни для виступів: праворуч – експрезидента і його прихильників (телевізор транслює перший національний телеканал «Білорусь 1»), ліворуч – опозиції (інтернет-канал «HEXTA Live»). У влади також маленький круглий столик з двома стільцями білого кольору, на одному – скелет людини (в одному епізоді це ніби український журналіст Дмитро Гордон, який приїхав взяти інтерв'ю в Олександра Лукашенка), а також прапор, який затвердили як державний 1995 року. Відповідно зліва – біло-червоно-білий прапор, заборонений 1995 року, нині – один із символів боротьби опозиційних сил Білорусі. Посередині сцени – довгий стіл з білою скатертиною, за яким зазвичай святкують весілля чи ювілей. Однак усі свя-

та було відмінено чи перенесено на невизначений термін через революцію, яка почалася після виборів. Цей стіл міг би стати й місцем для перемовин між чинною владою та представниками опозиційного руху, але колишній правитель вирішує розмовляти зі своїм народом батогами. Тому у фіналі стіл стає домовиною і місцем поминок. А біла скатертина (коли герої піднімуть її вертикально) виявиться великим біло-червоно-білим прапором, який високо піднімуть виконавці на знак солідарності з білорусами.

Уособленням Олександра Лукашенка є Старий, якого грає Олександр Любченко. Незважаючи на похилий вік, у ньому кипить енергія і нездоровий ентузіазм, він «зубами» тримається за президентське крісло, хоче, щоб народ був покірний і працьовитий, як кінь. Коли втрачає контроль над білорусами, віддає безжалісні накази усіх мітингувальників розганяти, бити, арештовувати і навіть убивати. Старим рухає страх втратити владу і нажите-накопичене за життя, страх померти.

Юний – молодший позашлюбний син президента Микола (Костянтин Рогань), якого зусбіч опікають, готуючи стати наступником батька, хоча його цікавлять лише комп'ютерні ігри. Хлопець є жертвою обставин, адже він абсолютно позбавлений волі, права на вибір і правду. Як і народ Білорусі, що його показано через чотирьох героїв – Повчальну, Позитивну, Нову і Мертвого.

Повчальна (Світлана Журавльова) – звичайна шкільна вчителька, яка чітко виконує накази верхівки і допомагає сфальсифікувати вибори на користь Лукашенка. Жінка вже у віці, любить стабільність і прагне спокійно вийти на пенсію, до якої залишилися чотири роки: «Своє місце треба тримати до кінця. Потом і кров'ю». Все життя вона заплочувала очі на брехню і несправедливість, щоб вислужитися перед начальством, але в результаті отримала дірку від бублика. Прозріння до неї приходить лише тоді, коли її єдину доньку Аліну, як і багатьох інших мітингувальників, арештовують і вивозять невідомо куди. «Не треба мені пенсії, премію, нічого не треба. Стабільність, клумби, все заберіть. Тільки дочку додому поверніть. І Нікіту, племінника. Дітей поверніть», – плаче у фіналі жінка. Серед дітей, які вийшли на площу Мінська в знак протесту, була і Позитивна (Ірина Рура) – юна весела дівчина зі звичайної білоруської родини, студентка, яка у всьому бачила красу і добро. Вона була спостерігачем на виборах і стала свідком фальсифікації. Тому однією з перших пішла на мирний мітинг і однією з перших була вивезена силовиками. Дівчина стала свідком жадливих знущань і насилля над людьми, але навіть у цьому пеклі не втратила людяності (захищала поранених), віри у справедливість, надії на перемогу любові (помітила напис на стіні «Вася любить Олю» в сердечку).

Потрапив у м'ясорубку-розправу над мирним народом і Мертвий (Валерій Гайфуллін). Його ім'я – Нікіта Міцкевич. Слюсар, футбольний уболівальник-хуліган. Він як міг захищав жінок, дівчат і дітей від омонівців, які без розбору били і вивозили всіх підряд. Зрештою, діставши поранення в живіт, помирає на очах затриманих. Його найбільше били і знущалися, а хлопець не здавався – співав пісні.

² Ірина Староселець. «Мельпомена Таврії» з білоруським акцентом // <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3099689-melpomena-tavrii-z-biloruskim-akcentom.html>

Чарівний світ Марії Примаченко

Вікторія Котенок

«Марія Примаченко. Світ чарівний»

Авторка п'єси і художнього оформлення, режисерка Тетяна Матасова

Музичний супровід Вадима Міцкевича

Пластика: Малхаз Еліава

У ролях: Марія Примаченко (у віці) – Надія Буравська, Марія Примаченко (у молодості) – Марина Корогода, артисти балету – Олена Тукалова, Володимир Конягін та Данило Пашченко

Київський театр українського фольклору «Берегиня»

Прем'єра – 28 серпня 2020 року

Марина Корогода у виставі «Марія Примаченко. Світ чарівний». Авторка п'єси і режисерка Тетяна Матасова. Київський театр українського фольклору «Берегиня». *Фото Євгена Чекаліна.*

Вперше на театральній сцені з'явилася вистава про видатну українську художницю, представницю «наївного мистецтва» Марію Примаченко. Написала п'єсу і здійснила постановку молода режисерка Тетяна Матасова, прем'єра відбулася в Київському театрі українського фольклору «Берегиня». Саме на сцені цього закладу Матасова поставила свою дебютну виставу «Тіні забутих предків» за однойменною повістю Михайла Коцюбинського, яка здобула відзнаки на українських фестивалях, а також стала лауреатом премії «Київська лектораль» у номінації «За найкращий режисерський дебют».

Вистава «Марія Примаченко. Світ чарівний» – це біографічна елегія про життя і творчість художниці, яку розповідає сама Марія Примаченко. Так, начебто до неї приїхали діти з самої столиці (дітьми були глядачі в залі), а вона їм повістує і про своє унікальне село Болотню, і про інших гостей (кіношників, журналістів), що заїжджали так само

«Пробач, що ми тебе не відбили», – шепоче він Позитивній, яка поруч з ним сиділа в ув'язненні. Саме для цього героя стіл стає домовиною у фіналі. «Білоруси особливий народ. Довго терпить, десятиліттями... Деколи все життя. А потім бах – і терпіння лопається. Білоруси ображені, і образу цю не перемогти», – переконаний хлопець.

Ще однією представницею простого народу є Нова (Тетяна Любченко), в якій публіка впізнає лідера опозиції Світлану Тихановську. Філолог за освітою, домогосподарка, мати двох дітей. Жінка не збиралася йти в політику. Балотуватися в президенти її змусили сімейні обставини та причини національного характеру: її чоловік-блогер, а також усі білоруси, про яких він знімав відеосюжети, були арештовані владою. І єдиний вихід для неї – протистояти чинній владі, багаторічній несправедливості й брехні. «На що люди готові заради кохання? – запитує вона сама себе. – А через ненависть?» Нова порівнює державу з родиною: «У сім'ї – один за всіх і всі за одного. Хочу, щоб так було і в нашій країні». Її залякували, що посадять, заберуть дітей, знущаннями над чоловіком у в'язниці, але жінка не відступила і продовжує боротьбу: «Ніхто не зупинить жінки, яка захищає свою сім'ю, як і народ, який вимагає справедливості».

І лише сьомий герой – Пташиний (Сергій Мевша) – не білорус. Він – українець. Колишній «беркутівець», який втік після Революції гідності 2014 року і тепер працює в білоруському ОМОНі. Чоловіком керують лише тваринні інстинкти і старші за рангом начальники. Нашпигований таблетками, що викликають ненависть, агресію, він прагне всіх «різати», як петрушку. Він планував пустити корені в Білорусі, одружитися з сестрою Позитивної. Але після того, як арештована сестра його впізнала, вирішує тікати в Москву.

Вистава – про конфлікт між новим і старим, між правдою і брехнею, між народом, який прагне змін, і людиною, яка не віддає влади. Вона насичена музикою і піснями (здебільшого білоруськими), які підкреслюють характер, емоції і стиль життя кожного персонажа. Усі герої ювелірно вишплені і точно зіграні акторами. Гра виконавців, режисерські задумки, сам сюжет, а ще звуки вибуху гранат допомагають публіці відчувати і спільно з героями пережити внутрішній біль, страх і моторошність від подій, якими живе нині сусідній народ. Постановкою «Ображені. Білорусь» митці закликають глядачів не забувати про загальні морально-етичні правила, про закони Божі, закликають до людяності, гуманізму. У будь-який час, за будь-яких обставин. Пам'ятати, що людина – розумна істота і, на відміну від тварин, вона може словами, у бесіді порозумітися, домовитися, розв'язати конфлікт.

Кажуть, що революція є певним пошуком народом своєї ідентичності. Українці бажають білорусам її віднайти.

P.S. Авторка і редакція журналу «Кіно-Театр» висловлюють співчуття сім'ям репресованих і загиблих під час протестів у Білорусі 2020 року. А також сподіваються, що на час виходу цього матеріалу експрезидент припинить насилля і сяде за стіл перемовин з опозицією.